

MEZINÁRODNÍ KONFEDERACE PORODNÍCH ASISTENTEK

Nezbytné kompetence pro základní praxi porodních asistentek 2010

Upraveno 2013

ÚVOD

Mezinárodní konfederace porodních asistentek (ICM) je federace asociací porodních asistentek celého světa. ICM úzce spolupracuje se Světovou zdravotnickou organizací (WHO), všemi úřady Organizace Spojených Národů a vládami jednotlivých států. Cílem ICM je podpora bezpečného mateřství a základní zdravotní péče pro rodiny na celém světě. ICM má vůdčí postavení při vytváření definice porodních asistentek a vymezení rozsahu jejich práce (hlavní kompetence). ICM také stanovuje standardy a směrnice, které definují zamýšlenou strukturu a kontext vzdělávacích programů pro porodní asistentky. Poskytuje podporu pro rozvoj regulací pro praxi porodních asistentek. Dále pomáhá v jednotlivých zemích upevnit postavení sdružení porodních asistentek a podpořit rozvoj vedoucích představitelů profese porodních asistentek na celém světě.

V tomto dokumentu se používá termín “kompetence” jak v širším smyslu slova pro jednotlivé kapitoly tak konkrétně pro znalosti, dovednosti a chování, jež se za všech okolností pro bezpečnou praxi porodních asistentek vyžadují. Zodpovídají na otázky “Co by měla porodní asistentka znát?” a “Co porodní asistentka dělá?” Tyto kompetence jsou založeny na důkazech (evidence-based).

Většina kompetencí patří mezi základní, tj. takové, které by měly odpovídat dosaženému vzdělání porodních asistentek před zahájením praxe. Další položky patří mezi doplňující znalosti či dovednosti. Doplňujícími dovednostmi se rozumějí takové, které se mohou porodní asistentky naučit nebo provádět, pokud: a) se zapojí do širšího rámce praxe a/nebo b) pokud musí zavést určité změny v postupech při péči o těhotné či při porodu. To umožňuje odlišné postupy v přípravě a praxi porodních asistentek v různých oblastech světa a odvíjí se od potřeb místní komunity a/nebo země.

Kompetence jsou popsány s ohledem na různé výukové postupy, kterými porodní asistentky získávají své znalosti a dovednosti. Proto dokument *Nezbytné kompetence pro základní praxi porodních asistentek* mohou používat jak porodní asistentky, tak sdružení porodních asistentek i regulatorní orgány odpovědné za vzdělání a praxi porodních asistentek v dané zemi či oblasti. Základní kompetence slouží jako vodítko pro závazný obsah vzdělávacích osnov pro výuku porodních asistentek a podávají informace pro vládu a jiné orgány, aby bylo

zřejmé, jaký význam porodní asistentky mají pro zdravotnický systém. Dokument *Nezbytné kompetence pro základní praxi porodních asistentek* je vytvořen podle standardů a směrnic ICM a vztahuje se ke vzdělání, regulacím a klinické praxi porodních asistentek.

Nezbytné kompetence pro základní praxi porodních asistentek je živý dokument. Stanoviska v dokumentu jsou průběžně vyhodnocována a doplňována podle vývoje a nových poznatků týkajících se zdravotní péče a praxe a podle toho, jak se mění potřeby péče o těhotné ženy, děti a jejich rodiny.

KLÍČOVÉ KONCEPCE PRÁCE PORODNÍCH ASISTENTEK

Existuje celá řada klíčových koncepcí profese porodních asistentek, které definují jedinečnost jejich role v péči o ženy a rodiny s dětmi. Ty zahrnují:

- spolupráci s ženami, aby mohly samy pečovat o své zdraví, zdraví svých dětí a své rodiny;
- respekt k lidské důstojnosti, k ženám a všem jejich lidským právům;
- podporu žen, aby jejich požadavky byly vyslyšeny a aby byla respektována jejich volba ohledně zdravotní péče;
- citlivost ke kulturním odlišnostem, včetně práce se ženami a poskytovateli zdravotní péče, aby bylo možné vypořádat se s kulturními praktikami, které ženy a děti poškozují;
- pohled na těhotenství jako na normální událost v životě ženy se zaměřením na podporu zdraví a prevenci nemocí;
- obhajobu normálního fyziologického porodu, aby se zlepšila situace matek a novorozenců během porodu.

ROZSAH PRÁCE PORODNÍCH ASISTENTEK

Rozsah práce porodních asistentek, který je v tomto dokumentu popsán, vychází z dokumentu ICM mezinárodní *Definice porodních asistentek*. Tato definice chápe porodní asistentku jako zodpovědnou profesionální pracovníci, která spolupracuje s ženami, aby jim poskytla nezbytnou podporu, péči a rady během těhotenství, porodu a poporodní doby, vede porod na svou vlastní zodpovědnost a poskytuje péči novorozencům. Tato péče zahrnuje preventivní měření, podporu normálního fyziologického porodu, odhalení případných komplikací a poskytnutí zdravotní péče či jiné náležitě asistence a provádění pohotovostních opatření.

Porodní asistentka má důležitou úlohu ve zdravotním poradenství a vzdělávání, a to nejen pro ženy, ale i v rodině a komunitě. Tato práce by měla zahrnovat předporodní přípravu a přípravu na rodičovství a může být rozšířena na zdraví žen, sexuální a reprodukční zdraví a péči o dítě.

Role porodní asistentky jako zastánce postupů, které jsou založeny na důkazech (evidence-based) může být přínosná pro zlepšení politiky veřejného zdraví, týkající se zdraví ženy a péče o matku a dítě.

Porodní asistentka může pracovat v jakémkoli prostředí, včetně domácího prostředí, nemocnic, klinik nebo zdravotnických středisek.

MEZINÁRODNÍ KONFEDERACE PORODNÍCH ASISTENTEK

Nezbytné kompetence pro základní praxi porodních asistentek 2013

KOMPETENCE V SOCIÁLNÍM, EPIDEMIOLOGICKÉM A KULTURNÍM KONTEXTU PÉČE O MATKU A NOVOROZENCE

KOMPETENCE č. 1: Porodní asistentka má náležité znalosti a dovednosti v oblasti porodnictví, neonatologie, společenských věd, veřejného zdraví a etiky, které tvoří základ vysoce kvalitní péče o ženy, novorozence a nově vzniklou rodinu, odpovídající kulturním zvyklostem v daném prostředí.

Znalosti

ZÁKLADNÍ

Porodní asistentka má znalost a/nebo rozumí oblasti

-
- komunitních a sociálních determinant zdraví (tj. výše příjmu, gramotnost a vzdělání, dostupnost vodních zdrojů, hygienická zařízení, bydlení, environmentální rizika, bezpečnost potravin, častá onemocnění v dané oblasti, obecná ohrožení zdraví)
- principů primární péče v komunitním prostředí, s využitím podpory zdraví, prevence onemocnění a jejich kontroly
- přímých i nepřímých příčin úmrtí matky, neonatální mortality a morbidity v dané komunitě, je znalá strategie pro jejich minimalizaci
- metodologie podání zprávy o úmrtí matky a zprávy o situaci, která hraničila se smrtí
- principů epidemiologie, diagnostiky v komunitě (včetně odebírání vzorků z vody hygienických zařízení) a využití těchto dat k prevenci
- metod prevence infekcí a její kontroly, vhodných s ohledem na poskytovanou službu
- principů výzkumu, praxe založené na důkazech (EBP, evidence-based practice), kritické interpretace odborné literatury a interpretace výsledků demografických statistik a výzkumů
- indikátorů kvality zdravotní péče
- principů vzdělávání v oblasti zdraví
- státního i místního systému zdravotnické péče a infrastruktury zprostředkujících kontinuální péči (zdravotnická zařízení a systém kontrolních prohlídek), ví, jak zajistit spolupráci s místy, s nimiž jako porodní asistentka potřebuje být v součinnosti

- relevantních státních programů (dokáže tuto péči zajistit nebo ví, jak členům komunity tuto péči zprostředkovat - jde například o očkování, prevenci nebo léčbu zdravotních obtíží, které se v dané zemi vyskytují ve zvýšené míře)
- principů, jež je třeba dodržovat ve výjimečných stavech (připravenost), možných míst, jež jsou schopna zajistit vyšší úroveň zdravotnické péče, mechanismů komunikace a převozu (pohotovostní zdravotnická péče)
- právních a regulačních ustanovení, jimiž se řídí oblast reprodukčního zdraví žen všech věkových kategorií, včetně zákonů, reprodukční politiky, protokolů a profesních postupů
- lidských práv a jejich dopadu na zdraví jednotlivce (týká se například témat domácího násilí a ženské obřízky)
- hájení ženských práv a strategie posilování postavení žen
- místní kultury a zvyklostí (včetně náboženské víry, genderových rolí)
- tradičních a moderních zdravotních praktik (užitečných i nebezpečných)
- výhod i rizik dostupných možností pro místo porodu (plánování porodu)
- strategií pro obhajobu širší škály bezpečných míst k porodu

Profesní jednání

ZÁKLADNÍ

Porodní asistentka

- nese plnou zodpovědnost za svá klinická rozhodnutí i činy
- jedná důsledně v souladu s profesní etikou, hodnotami a lidskými právy
- jedná důsledně v souladu se standardy praxe
- průběžně si doplňuje znalosti a dovednosti tak, aby držela krok s aktuálním vývojem v oboru
- používá univerzální/standardizovaná bezpečnostní opatření, dbá na prevenci a kontrolu infekce a techniky zajišťující hygienu
- ke všem klientům přistupuje se slušností, bez odsudků, diskriminace a s ohledem na kulturní odlišnosti
- respektuje individuální a kulturní zvyklosti, nehledě na společenský status, etnický původ a náboženské vyznání

- zachovává důvěrnost veškerých informací, jež jí žena sděluje; komunikuje o nich s jinými zdravotnickými stranami či rodinnými příslušníky až po výslovném souhlasu své klientky anebo pouze v případě nejzazší nutnosti
- pracuje v partnerském vztahu s ženami a jejich rodinami, podporuje jejich možnost učinit informovaná rozhodnutí o svém zdraví, a to včetně doporučení péče odborníka či zajištění převozu do jiného zdravotnického zařízení v případě, že následná péče vyžaduje zákrok překračující možnosti porodní asistentky; respektuje právo ženy odmítnout jakýkoli test či zákrok
- spolupracuje s jinými zdravotníky (pracuje týmově) tak, aby zajistila co nejlepší možnou službu ženám a jejich rodinám

Dovednosti a schopnosti

ZÁKLADNÍ

Porodní asistentka má schopnosti a/nebo dovednosti

- vést se ženami a jejich rodinami poučenou zdravotnickou diskusí
- použít náležité komunikační schopnosti a schopnost naslouchat v rozsahu všech svých kompetencí
- opatřit si, používat a správným způsobem udržovat nástroje a pomůcky pro vedení praxe
- zaznamenat a interpretovat relevantní zjištění v celém rozsahu svým kompetencí, včetně vedení záznamu o provedených zákrocích a vývoji událostí, vyžadující pozdější kontrolu
- vyplnit všechna místní povinná hlášení týkající se narození či úmrtí
- zaujmout ve své praxi vedoucí postavení založené na profesních základech a hodnotách

DOPLŇKOVÉ

Porodní asistentka má schopnosti a/nebo dovednosti

- naplňovat administrativní a manažerské úkoly a činnosti včetně managementu kvality a lidských zdrojů, odpovídající úrovni zdravotnického zařízení a rozsahu praxe porodní asistentky
- ujmout se vůdčí role v oblastech, kde je třeba jasně pojmenovat potřeby oboru

KOMPETENCE V PŘEDTĚHOTENSKÉ PÉČI A V OBLASTI PLÁNOVÁNÍ RODINY

KOMPETENCE č. 2: Porodní asistentky zajišťují kvalitní zdravotní osvětu, citlivou ke kulturním rozdílnostem a službu celé komunitě s cílem podporovat zdravý rodinný život, plánovaná těhotenství a pozitivní rodičovství.

Znalosti

ZÁKLADNÍ

Porodní asistentka má znalosti a/nebo rozumí oblasti

- růstu a vývoje jedince v oblasti sexuality, sexuálního dozrávání a sexuální aktivity
- ženské a mužské anatomie a fyziologie týkající se početí a reprodukce
- kulturních norem a stávající praxe v oblasti sexuality, sexuálních praktik, manželství a porodu
- zdravotní anamnézy i související genetické historie ženy i její rodiny
- výsledků zdravotních prohlídek a výzkumných laboratorních studií, které zkoumají, co přispívá ke zdravému vývoji těhotenství
- zdravotní osvěty, zaměřující se na zdraví spojené se sexualitou a reprodukcí (sexuálně přenosné choroby, HIV, zdraví novorozenců a dětí)
- základních principů farmakokinetiky, léků a dalších nástrojů, užívaných v oblasti plánovaného rodičovství
- kulturně přijatelných a lokálně dostupných přirozených metod plánovaného rodičovství
- současných metod plánovaného rodičovství včetně antikoncepčních bariérových, steroidních, mechanických, chemických a chirurgických metod, praxe a indikace k jejich použití, zhodnocení jejich výhod a nevýhod, pověr a mýtů, které ovlivňují výběr metod využívaných pro plánované rodičovství
- kritérií vhodnosti využití těchto metod plánovaného rodičovství z medicínského hlediska, včetně vhodného časového rámce pro jejich použití
- metod a způsobů vedení žen a/nebo párů, které se potřebují rozhodnout pro některou z metod plánování rodičovství
- signálů a symptomů zánětu močových cest a sexuálně přenosných nemocí, které se běžně vyskytují v komunitě nebo v dané zemi
- indikátorů běžně se vyskytujících akutních a chronických onemocnění, specifických pro daný region, které představují nebezpečí pro těhotné ženy a jejich plod (tj. HIV,

TB, malárie) a doporučení dalšího testování a léčby včetně preventivní léčby v případě kontaktu s nemocí

- indikátorů a metod poradenství a doporučení ke specialistovi v případě zjištění nefunkčních mezilidských vztahů, včetně sexuálních problémů, genderově podmíněného násilí, emocionálního násilí a fyzického zanedbávání
- principů screeningových metod pro zjišťování rakoviny děložního čípku (tj. VIA, PAP test a kolposkopie)

Dovednosti a schopnosti

ZÁKLADNÍ

Porodní asistentka má dovednosti anebo schopnosti

- sepsat kompletní zdravotní, porodnickou a gynekologickou anamnézu
- zajistit pro ženu a její rodinu konzultaci v období před početím s přihlédnutím k její individuální situaci, potřebám a zájmům
- vykonat zdravotní prohlídku včetně klinického vyšetření prsou, zaměřující se na zjištění zdravotního stavu ženy
- objednat a/nebo vykonat a interpretovat běžné laboratorní testy (tj. hematokrit, přítomnost bílkoviny v moči)
- požádat si a/nebo vykonat a interpretovat vybrané screeningové testy, jako je screening TB, HIV, sexuálně přenosných chorob
- zajistit péči, podporu a převedení do léčby či léčbu ženám HIV pozitivním a poskytnout HIV poradenství a zajistit testování ženám, které svou diagnózu neznají
- předepsat, zajistit, poskytnout nebo provést (v závislosti na právní kompetenci své praxe) lokálně dostupné a kulturně přijatelné metody plánovaného rodičovství
- poradit ženám, jak zvládat vedlejší účinky a problémy, spojené s užíváním těchto metod
- předepsat, zajistit, poskytnout nebo provést (v závislosti na právní kompetenci své praxe) postkoitální antikoncepci, v souladu s místními zvyklostmi a legislativou
- zajistit běžně užívané bariérní, steroidní, mechanické a chemické metody, které se využívají v oblasti plánovaného rodičovství
- vykonat nebo objednat cytologii děložního čípku (Pap test)

DOPLŇKOVÉ

Porodní asistentka má dovednosti anebo schopnosti

- používat mikroskop a vykonávat jednoduché screeningové testy
- zavést a vyjmout nitroděložní tělísko
- zavést a vyjmout antikoncepční implantáty
- vykonat prohlídku děložního čípku pomocí kyseliny octové, zhodnotit výsledky a rozhodnout, zda je potřeba další prohlídka či léčba
- vykonat **kolposkopii** pro screening rakoviny děložního čípku a zhodnotit výsledky a rozhodnout, zda je potřeba další prohlídka či léčba

Tento dokument byl přeložen za podpory Unie porodních asistentek, České komory porodních asistentek a České ženské lobby.

originální dokument

<https://internationalmidwives.org/assets/uploads/documents/CoreDocuments/ICM%20Essential%20Competencies%20for%20Basic%20Midwifery%20Practice%202010,%20revised%202013.pdf>

KOMPETENCE V POSKYTOVÁNÍ PÉČE V PRŮBĚHU TĚHOTENSTVÍ

KOMPETENCE č. 3: Porodní asistentka zajišťuje kvalitní předporodní péči s cílem posílit v průběhu těhotenství zdraví matky a plodu. To zahrnuje včasný záchyt a léčbu nebo zdravotní prohlídku v oblasti vybraných komplikací.

Znalosti

ZÁKLADNÍ

Porodní asistentka má znalosti anebo rozumí oblasti

- anatomie a fyziologie lidského těla
- biologické stránky lidské reprodukce, menstruačního cyklu a procesu početí
- znaků a symptomů těhotenství
- prohlídky a testů potvrzujících těhotenství
- metod pro diagnostiku mimoděložního těhotenství
- principů zjišťování délky těhotenství podle menstruačního cyklu, velikosti dělohy, růstu plodu a za použití ultrazvuku (pokud jím disponuje)
- zjišťování zdravotní anamnézy a vykonávání zdravotních prohlídek určených těhotným ženám
- podob různých typů ženské obřízky a jejich potencionálních vlivů na ženské zdraví včetně toho, jak ovlivňují průběh porodu

- běžných nálezů (výsledků) základních screeningových laboratorních testů, odpovídajících dané části světa (tj. množství železa v krvi, hladina cukru, bílkovin, acetonu a bakterií v moči)
- normálního průběhu těhotenství: tělesné změny, běžný diskomfort, znaky správného vývoje plodu
- příznaků odchylek od správného růstu děložního fundu včetně IUGR (intrauterinní růstová retardace plodu), oligo- a polyhydramnionu, vícečetného těhotenství
- faktorů, zvyšujících neonatální rizika, která vyžadují vyšší úroveň péče – ještě před započatím porodu
- normálních psychologických změn v průběhu těhotenství, příznaků psychosociálního stresu a dopadů, jaké má těhotenství na ženy a jejich rodiny
- bezpečných, lokálně dostupných nefarmakologických látek, přinášejících úlevu od běžného tělesného diskomfortu, pojícího se s těhotenstvím
- zajištění zdravého vývoje plodu v průběhu těhotenství včetně poslechu srdečních ozev a zjišťování aktivity plodu
- nutričních potřeb těhotné ženy a plodu
- zdravotní osvěty, vztahující se k těhotenství (tj. informace ohledně možných způsobů úlevy běžného tělesného diskomfortu, hygieny, sexuálního života, práce doma i mimo domov)
- základních principů farmakokinetiky léčiv předepisovaných nebo poskytovaných ženám v těhotenství
- účinku léků na předpis, drog, tradičních léčiv a léků ve volném prodeji a jejich vlivu na těhotenství a plod
- účinků kouření, konzumace alkoholu a drog v průběhu těhotenství a jejich vlivů na plod
- základních elementů plánování porodu (včetně přípravy na porod a připravenosti na stav pohotovosti)
- přípravy domu/rodiny na příchod novorozence
- příznaků a symptomů počátku porodu (včetně subjektivního vnímání ze strany ženy)
- technik pro uvolnění bolesti a celkového uvolnění v průběhu porodu

- příznaků, symptomů a potenciálních důsledků zdravotních stavů, které ohrožují na životě těhotnou ženu anebo její plod (preeklampsie/eklampsie, vaginální krvácení, silná anemie, neslučitelnost Rh faktoru matky a plodu, syfilis)
- způsobů a metod poradenství HIV pozitivním těhotným ženám, zahrnujících rady, týkající se péče, léčby a celkové podpory včetně prevence přenosu viru z matky na dítě (PMTCT), a poradenství ohledně výživy dítěte
- příznaků a symptomů zdravotních komplikací nebo potíží během těhotenství, jež ovlivňují zdravotní stav matky anebo jejího plodu a které vyžadují zdravotní dohled (tj. astma, HIV infekce, diabetes, kardiologické problémy, špatná poloha dítěte, insuficience placenty, předčasný porod, přenášení)
- způsobů prevence a kontroly malárie v těhotenství, v závislosti na výskytu nemoci v dané zemi, včetně IPT (intermittent preventive treatment) a propagace lůžkových sítí napuštěných insekticidy (ITN)
- farmakologických způsobů odčervování v těhotenství (v případě, že je tato problematika relevantní pro zemi, v níž má porodní asistentka svou praxi)
- fyziologie laktace a metod přípravy ženy ke kojení

Dovednosti a schopnosti

ZÁKLADNÍ

Porodní asistentka má schopnost anebo dovednost

- zjistit předchozí i současný zdravotní stav při každé předporodní prohlídce
- provést zdravotní prohlídku a vysvětlit ženě nález
- zjistit a zhodnotit vitální znaky matky včetně teploty, tlaku a pulzu
- věnovat se otázkám výživy těhotných žen a osvětlit její vliv na růst plodu, být způsobilá radit v oblasti nutričních potřeb v době těhotenství a toho, jak je naplňovat
- vykonat celkovou prohlídku břišní krajiny včetně měření velikosti dělohy a polohy plodu
- zjistit růst plodu s použitím manuálního vyšetření a měření
- zhodnotit růst plodu, umístění placenty a množství plodové vody s použitím ultrazvukového zobrazení a měření (je-li v asistentčině praxi k dispozici)

- poslechnout srdeční ozvy a zjistit aktivitu plodu pohmatovým vyšetřením dělohy – a následně vyhodnotit nález
- sledovat srdeční ozvy monitorem ozev (Doppler), je-li k dispozici
- provést vyšetření pánve a zjistit velikost dělohy, je-li pro to indikace a je-li to možné s ohledem na délku těhotenství
- provést klinickou pelvimetrii (měření pánevních kostí) a zjistit adekvátnost kostrních struktur
- vypočíst předpokládaný termín porodu
- zajistit dospívajícím, ženám a rodinám zdravotní osvětu s tématem normálního průběhu těhotenství, varovných příznaků a symptomů a toho, kdy a jak kontaktovat porodní asistentku
- učit a/nebo demonstrovat způsoby, jimiž lze snížit běžný diskomfort v těhotenství
- zajistit vedení, doprovod a základní přípravu k porodu a rodičovství
- zjistit odchylky od normy v průběhu těhotenství a dohlédnout na to, aby byl zaveden nezávislý nebo spolupracující management rizika v první linii, opírající se o směrnice, založené na důkazech, místní standardy a dostupné zdroje pro zvládnutí:
 - slabé nebo nedostatečné výživy matky
 - neodpovídajícího nebo excesivního růstu dělohy včetně podezření na oligo- nebo polyhydramnion nebo molu hidatidosu (molární těhotenství)
 - zvýšení krevního tlaku, proteinurie, výskytu větších edémů, silných bolestí hlavy, změny zraku, epigastrické bolesti, spojené se zvýšeným krevním tlakem
 - vaginálního krvácení
 - vícečetného těhotenství, nesprávné polohy plodu
 - nitroděložní smrti plodu
 - spontánního odtoku plodové vody před započatím porodu
 - HIV pozitivita a/nebo AIDS
 - hepatitidy B a C
- předepsat nebo zajistit (je-li k tomu legálně kompetentní) vybrané životně důležité léky (antibiotika, antikonvulzanty, antimalarika, léky na snížení krevního tlaku, antiretrovirotika) potřebným ženám, jejichž zdravotní stav to vyžaduje
- zjistit odchylky od normálního průběhu těhotenství a zajistit prohlídku lékařem v situacích, kdy daný stav vyžaduje vyšší úroveň zdravotnické péče

KOMPETENCE PŘI POSKYTOVÁNÍ PÉČE V PRŮBĚHU PORODU

KOMPETENCE č. 4: Porodní asistentka zajišťuje takovou péči při porodu, která je zdravotnický kvalitní a citlivá ke kulturním odlišnostem, vede respektující a bezpečný porod a dokáže zvládnout nouzové situace tak, aby co nejvíce podpořila zdraví žen i novorozenců.

Znalosti

ZÁKLADNÍ

Porodní asistentka má znalost anebo rozumí oblasti

- fyziologie první, druhé a třetí doby porodní
- anatomie novorozenecké lebky, nejdůležitějších rozměrů a znaků
- psychologických a kulturních aspektů porodu

- indikátorů, které ukazují na latentní fázi porodu a těch, které signalizují začátek aktivní fáze porodu
- indikací, které by měly vést ke stimulaci počátku porodu a posílení děložních stahů
- normálního průběhu porodu
- užití partografu (tj. kompletní záznam a jeho interpretace, aby bylo možné dobře načasovat a vést porod)
- způsobů, jak zajistit zdraví a blaho plodu v průběhu porodu
- způsobů, jak zajistit zdraví a blaho matky v průběhu porodu
- procesu průchodu plodu pánví (sestoupení) v průběhu porodu; mechanismů porodu při různých polohách a naléhání plodu
- způsobů zajištění pohodlí v průběhu první a druhé doby porodní (tj. přítomnost/asistence rodinných členů, úlevové pozice, hydratace, emocionální podpora, nefarmakologické způsoby ulevování od bolesti)
- farmakologických způsobů zvládnutí a ovlivňování porodních bolestí i jejich relativních rizik, nevýhod a bezpečnosti specifických způsobů ulevování od bolesti, i jejich dopadů na normální fyziologický porod
- znaků a symptomů komplikací při porodu (tj. krvácení, nepostupující porod, špatná poloha plodu, eklampsie, tíseň matky či plodu, infekce, vyhřeznutí pupečníku)
- principů prevence poranění pánevního dna a natržení hráze
- indikace pro provedení episiotomie
- principů předpokládaného (fyziologického) vedení 3. doby porodní
- principů aktivního vedení 3. doby porodní
- principů techniky ošetření natržení hráze a episiotomie
- indikace, kdy je třeba akutně zasáhnout, rozpozná nutnost následného lékařského vyšetření nebo rychlého převozu do porodnice (tj. vyhřeznutí pupečníku, dystokie ramínek, děložní krvácení, retence placenty)
- indikace pro operativní porod, použití vakuumextraktoru, použití kleští nebo symfyziotomie (např. tíseň plodu, cefalopelvicá disproporce)

Dovednosti a schopnosti

ZÁKLADNÍ

Porodní asistentka má schopnost a/nebo dovednost

- vyšetřit matku a zjistit její vitální funkce v průběhu porodu
- provést cílené vyšetření matky v průběhu porodu
- provést kompletní zevní vyšetření dělohy za účelem zjištění polohy a postavení plodu
- měřit děložní kontrakce a zhodnotit jejich sílu
- provést celkové a přesné vyšetření pánve a zjistit stav dilatace, zkrácení cervixu, sestoupení plodu, naléhající část plodu, jeho polohu, stav vaku blan a adekvátnost pánve pro vaginální porod
- monitorovat průběh a postup porodu s použitím partografu nebo zaznamenávat postup porodu podobným způsobem
- zajistit fyzickou a psychickou podporu pro ženu a její rodinu a podpořit možnost normálního porodu
- umožnit a usnadnit přítomnost podpůrné osoby v průběhu porodu
- zajistit dostatečnou hydrataci, stravu a nefarmakologické způsoby tišení bolesti a nepohodlí během porodu
- zajistit farmakologické způsoby tišení bolesti v průběhu porodu (v odpovídajícím prostředí)
- zajistit péči o močový měchýř, včetně cévkování, je-li indikováno
- okamžitě rozpoznat znaky abnormálně se vyvíjejícího porodu a včas iniciovat patřičnou intervenci a/nebo lékařskou prohlídku
- stimulovat či posílit děložní stahy za použití nefarmakologických metod
- stimulovat či posílit děložní stahy za použití farmakologických metod (v odpovídajícím prostředí)
- aplikovat lokální anestetikum do oblasti perinea v případě, že je potřeba provést episiotomii nebo šití
- v případě potřeby provést episiotomii
- provést ruční manévr pro porod záhlavím
- provést ruční manévr pro abnormální rotaci nebo polohu koncem pánevním

- podvázat a přestříhnout pupečník
- okamžitě zasáhnout v kritických porodnických situacích (např. při vyhřeznutí pupečníku, nesprávné poloze plodu, dystokii ramínek, kyslíkové tísní plodu) a uchránit život dítěte do doby, než dorazí vůz rychlé lékařské pomoci
- vypořádat se se situací, kdy v průběhu porodu vyjde najevo, že dítě má kolem krku omotaný pupečník
- podpořit předpokládaný (fyziologický) průběh 3. doby porodní
- vést a aktivně řídit 3. dobu porodní v souladu s nejnovějšími postupy založenými na důkazech (evidence-based)
- prohlédnout, zda jsou placenta a blány celé
- provést masáž dělohy, aby byla stimulována poporodní retrakce dělohy a zajištěn její dobrý tonus
- zajistit matce a dítěti bezpečné a klidné prostředí, které podpoří jejich vztah (bonding)
- odhadnout a zaznamenat, k jak velké ztrátě krve u matky došlo
- provést vyšetření pochvy a děložního čípku a zjistit, zda nedošlo k jejich poranění
- sešít episiotomii, je-li třeba
- ošetřit trhliny hráze či pochvy I. či II. stupně
- vypořádat se s poporodním krvácením s využitím doporučených technik a uterotonik dle indikace
- předepsat, zajistit, aplikovat (v závislosti na tom, k čemu porodní asistentku její praxe opravňuje) vybraná léčiva podmiňující záchranu života (antibiotika, antikonvulzanty, antimalarika, léky proti vysokému tlaku, antiretrovirotika) všem ženám, kterým jsou indikovány
- provést manuální vybavení placenty
- provést bimanuální kompresy dělohy
- provést kompresi aorty
- rozpoznat šok a vhodně zakročit
- zavést kanylu, odebrat krev pro laboratorní vyšetření
- zajistit včasný převoz ženy s vážnými komplikacemi na místo, kde se jí dostane vyšší úroveň zdravotní péče – zajistit vhodné léky a zdravotnické nástroje a pomůcky a

přítomnost další osoby, která bude při převozu schopna asistovat, aby byla i během této doby poskytována nezbytná akutní péče

- provést KPR (kardiopulmonální resuscitaci) u dospělého

DOPLŇKOVÉ

Porodní asistentka má dovednosti anebo schopnosti

- provést vakuumextraci
- ošetřit a zašít trhliny pochvy a hráze 3. a 4. Stupně
- rozpoznat a zašít natržení děložního čípku

KOMPETENCE V POSKYTOVÁNÍ PÉČE O ŽENU V OBDOBÍ PO PORODU

KOMPETENCE č. 5: Porodní asistentky poskytují komplexní, vysoce kvalitní poporodní péči, se zřetelem na kulturní zázemí ženy.

Znalosti

ZÁKLADNÍ

Porodní asistentka má znalosti anebo rozumí

- fyzickým a emocionálním změnám, které nastanou po porodu, včetně normálního procesu zavinování dělohy

- fyziologii a procesu laktace a běžných obtíží jako zadržování mléka, nedostatku mléka atd.
- důležitosti okamžitého (časného) kojení pro matku i dítě
- výživě matky, odpočinku, aktivitě a fyziologickým potřebám (např. vyprazdňování střev a močového měchýře) v bezprostředním poporodním období
- principům vztahu rodičů k dítěti a jeho upevňování - bonding (např. jak podpořit dobré vztahy)
- ukazatelům nedostatečného zavinování dělohy (např. přetrvávající děložní krvácení, infekce)
- ukazatelům problémů a komplikací kojení včetně mastitidy
- příznakům a projevům život ohrožujících situací, které mohou nastat v poporodním období (např. přetrvávající vaginální krvácení, embolie, poporodní preeklampsie a eklampsie, otrava krve, těžká duševní deprese)
- příznakům a projevům některých komplikací v postnatálním období (např. perzistentní anémii, hematomu, depresi, tromboflebitidy, inkontinenci stolice nebo moči, zadržování moči, poporodní píštěli)
- principům komunikace se ženami a podpory žen a/nebo jejich rodin v případě úmrtí (smrt matky, narození mrtvého plodu, potratu, úmrtí novorozence, vrožené vady)
- přístupům a strategiím pro poskytování speciální podpory mladistvým, obětem genderově podmíněného násilí (včetně znásilnění)
- zásadám ruční vakuové aspirace děložní dutiny pro odstranění zbytků odumřelého těhotenství
- zásadám prevence přenosu viru HIV, tuberkulózy, žloutenky typu B a C z matky na dítě v poporodním období
- metodám plánování rodiny vhodných v období bezprostředně po porodu (např. LAM, progestinové PP)
- komunitním službám pro ženu a její rodinu poskytovaným po porodu a způsobu jejich zpřístupnění

Dovednosti a schopnosti

ZÁKLADNÍ

Porodní asistentka má znalosti anebo schopnosti

- zaznamenat selektivní anamnézu, včetně podrobností o těhotenství, porodu
- provádět cílené tělesné vyšetření matky
- poskytovat informace a podporu ženám a/nebo jejich rodinám v případě úmrtí (smrt matky, narození mrtvého plodu, potratu, úmrtí novorozence, vrozené vady)
- posoudit zavinování dělohy a hojení tržných ran a/nebo stehů v případě šití
- iniciovat a podporovat kojení hned od počátku (během první hodiny)
- učit matky, jak odstříkávat mateřské mléko a jak jej dále uchovávat a zacházet s ním
- vzdělávat matky, jak mají po porodu pečovat samy o sebe a o dítě, jak poznat hrozící komplikace a jak využít zdrojů, které poskytuje komunitní prostředí
- vzdělávat ženy a jejich rodiny o tématu sexuality a plánovaného rodičovství
- poskytovat služby plánovaného rodičovství jako nedílnou součást poporodní péče
- poskytovat vhodnou a včasnou základní léčbu jakýchkoliv komplikací zjištěných během poporodního vyšetření (např. anémie, hematom, mateřské infekce) a předat do péče lékaře, je-li třeba
- poskytnout nouzovou léčbu pozdního poporodního krvácení, a předat do péče lékaře, je-li třeba

DOPLŇKOVÉ

Porodní asistentka má znalosti a/nebo schopnosti

- provádět ruční vakuovou aspiraci dělohy při nouzové léčbě pozdního poporodního krvácení

KOMPETENCE V POPORODNÍ PÉČI O NOVOROZENCE

KOMPETENCE č. 6: Porodní asistentka poskytuje vysoce kvalitní komplexní péči o zdravé dítě do věku dvou měsíců.

Znalosti

ZÁKLADNÍ

Porodní asistentka umí/zná

- posoudit okamžitý stav novorozence (včetně hodnocení APGAR skóre, nebo jiných metod posouzení dýchání a tepové frekvence)
- principy adaptace novorozence na život mimo dělohu (např. fyziologické změny, které nastanou v kardiopulmonálním systému)
- základní potřeby novorozence: zabezpečit průchodnost dýchacích cest, teplo, výživu, bonding
- výhody různých metod zahřívání novorozenců, včetně kontaktu kůže na kůži (klokánkování)
- metody a způsoby hodnocení gestačního stáří novorozence
- typické znaky dětí s nízkou porodní hmotností a jejich zvláštní potřeby
- typické znaky zdravého novorozence (vzhled a chování)
- normální růst a vývoj předčasně narozeného dítěte
- normální růst a vývoj zdravých novorozenců a kojenců
- vybrané odchylky od normálu u zdravých novorozenců (např. porodní nádor, tvarování hlavičky, mongoloidní skvrny)
- základy podpory zdraví a prevence nemocí u novorozenců a kojenců (např. malárie, tuberkulóza, HIV), včetně základních prvků každodenní péče (např. péče o pupečník, nutriční potřeby, metody eliminace)
- nutnost, rizika a výhody očkování od útlého dětství přes raný věk dítěte
- tradice či kulturní zvyklosti spojené s nově narozeným dítětem
- principy kojenecké výživy a různé možnosti výživy kojenců (včetně dětí narozených HIV pozitivním matkám)
- příznaky a projevy vybraných komplikací u novorozence (např. žloutenka, hematom, nepříznivé formování lebky, dráždění mozku, jiné poranění, hemangiom, hypoglykémie, hypotermie, dehydratace, infekce, vrozená syfilis) a indikace pro doporučení do péče odborníků a převoz do nemocnice

Dovednosti a schopnosti

ZÁKLADNÍ

Porodní asistentka má dovednosti anebo schopnosti

- okamžitě se postarat o nově narozené dítě, včetně osušení, zahřátí, pročištění dýchacích cest a zajištění stabilizovaného dýchání, podvázat pupečník a po dotepání jej přestříhnout
- posoudit okamžitý stav novorozence (např. APGAR skóre nebo jiné vyhodnocovací metody dýchání a srdeční frekvence)
- podporovat a udržovat normální tělesnou teplotu novorozence pokrývkami (deka, čepice), kontrolovat prostředí, ve kterém novorozenec pobývá, podporovat metody zahřívání kůže na kůži
- začít nouzová opatření při respiračních potížích (resuscitace novorozence, zprůchodnění dýchacích cest), podchlazení, hypoglykémie
- věnovat náležitou péči včetně „klokánkování“ dětem s nízkou hmotností a zajistit následnou péči pro potenciálně vážné komplikace nebo při velmi nízké porodní hmotnosti dítěte
- provést screening novorozence pro vady neslučitelné se životem
- provést hodnocení gestačního stáří dítěte
- poskytovat rutinní péči o novorozence, v souladu s místními předpisy a protokoly (např. identifikace, péče o oči, screeningová vyšetření, podávání vitamínu K, registrace novorozence)
- přiložit dítě tak, aby bylo možné zahájit kojení během první hodiny po porodu, podporovat výhradní kojení
- rozpoznat kritický stav, stabilizovat novorozence a převést rizikové novorozence na pohotovost
- poučit rodiče o varovných příznacích u novorozence a kdy je potřebné ho předat do péče odborníkovi
- poučit rodiče o normálním růstu a vývoji kojenců a malých dětí a jak zajistit každodenní potřeby normálního dítěte
- pomáhat rodičům získat dostupné zdroje, které jsou v komunitě určené pro rodinu
- podporovat rodiče v době truchlení, kdy se vyrovnávají se samovolným potratem, s narozením mrtvého dítěte, s dítětem s vrozenými vadami či úmrtím dítěte po narození
- podporovat rodiče při převozu novorozence do nemocnice nebo v době odloučení od dítěte (např. při hospitalizaci)
- podporovat a vzdělávat rodiče s vícenásobným těhotenstvím (např. dvojčata, trojčata) o speciálních potřebách a o možnostech podpory ze strany komunity

- zajistit odpovídající péči o dítě narozené HIV pozitivní matce (např. podání antiretrovirotik a vhodné krmení)

KOMPETENCE V USNADNĚNÍ PÉČE SOUVISEJÍCÍ S INTERRUPCÍ

KOMPETENCE č. 7: Porodní asistentky poskytují celou řadu individuálních a kulturně citlivých služeb souvisejících s interrupcí pro ženy, které vyžadují tyto služby, nebo prožívají ukončení těhotenství nebo jeho ztrátu. Tyto služby jsou ve shodě s platnými právními předpisy a v souladu s národními protokoly.

Znalosti

ZÁKLADNÍ

Porodní asistentka má/zná

- politiku, protokoly, zákony a předpisy vztahující se k interrupci
- faktory, které ovlivňují rozhodování týkající se nezamýšleného nebo špatně načasovaného těhotenství
- metody plánovaného rodičovství vhodné v období po potratu
- medicínská kritéria pro všechny dostupné metody potratu
- péči, informace a podporu, která je třeba během a po potratu nebo po přerušení těhotenství (fyzická a psychická) a služby dostupné v prostředí komunity
- normální proces zavinování dělohy a fyzické a emocionální uzdravování po potratu nebo přerušení těhotenství
- známky a příznaky nedostatečného zavinování dělohy a/nebo neúplného potratu (např. přetrvávající děložní krvácení)
- příznaky komplikací při potratu a život ohrožujících stavů (např. přetrvávající vaginální krvácení, infekce)
- farmakoterapeutické základy léčiv doporučené pro vyvolání potratu léky
- zásady evakuace dělohy přes ruční vakuové aspirace (MVA)

Dovednosti a schopnosti

ZÁKLADNÍ

Porodní asistentka má vědomosti anebo schopnosti

- posoudit stáří těhotenství podle poslední menstruace, bimanuálního vyšetření a/nebo těhotenského testu z moči
- informovat ženy, které zvažují potrat ale nakonec si dítě ponechají, o dostupných službách; a ty, které se pro potrat skutečně rozhodnou o možnosti, kde tento zákrok podstoupit; podporuje ženy v jejich volbě
- zaznamenat sociální a klinickou anamnézu a zjistit kontraindikace pro potrat provedený aspirací či léky

- vzdělávat a informovat ženy (a jejich rodiny, kde je to vhodné) o sexualitě a plánování rodičovství po potratu
- poskytovat služby plánovaného rodičovství jako nedílnou součást služeb souvisejících s potraty
- posoudit zavinování dělohy, v případě potřeby léčit či doporučit patřičnou léčbu
- vzdělávat matky v péči o sebe sama, včetně odpočinku a výživy a o tom, jak rozpoznat komplikace, jako je silné krvácení
- určit ukazatele komplikací spojených s potratem (včetně perforace dělohy), léčit nebo odkázat na léčbu dle potřeby

DOPLŇKOVÉ

Porodní asistentka má vědomosti anebo schopnosti

- předepisovat, vydávat, poskytnout nebo podávat medikamenty (pokud ji k tomu opravňuje vyhláška) v dávkách vhodných k vyvolání potratu léky
- provádět ruční vakuovou aspiraci dělohy až do ukončeného 12. týdne těhotenství

DEFINICE DLE ICM

Schopnost: schopnost provádět úkony, jedná se o vrozenou nebo naučenou dovednost či talent

Postoje: osobní názory (hodnoty a přesvědčení) týkající se věcí, procesů nebo osob, které často vedou k pozitivní nebo negativní reakci

Chování: způsob, jakým člověk reaguje na činy ostatních nebo podněty z okolí

Kompetence: kombinace znalostí a psychomotorických, komunikačních a rozhodovacích dovedností, díky kterým je jedinec schopen vykonávat určité úkony na dané úrovni odbornosti

Odborná kompetence (oblast porodní asistence): kombinace znalosti, profesionálního chování a specifických dovedností, díky kterým je jedinec schopen prokázat určité teoretické i praktické znalosti v oblasti porodní asistence.

Znalosti: souhrn vědomostí, díky kterým je jedinec schopen bezpečně porozumět danému tématu a zároveň tyto vědomosti dokáže použít i v praxi

Dovednost: schopnosti získané prostřednictvím studia, výcviku nebo dlouholeté praxe, které jedinci umožňují provádět určité úkony a úkoly na dané úrovni

Úkol: specifická složka většího objemu práce